

Östermalms stadsdelsnämnds handlingsplan mot våldsbejakande extremism 2022

start.stockholm

Innehåll

Inledning och syfte	3
Ansvar och samverkan	4
Lägesbild	6
<i>Internationellt</i>	6
<i>Nationellt</i>	6
<i>Extremistmiljöerna</i>	7
Lokal lägesbild	8
Förebyggande arbete	10
<i>Förebyggande aktiviteter</i>	11
Förhindrande arbete	11
<i>Förhindrande aktiviteter</i>	13
Föreningsbidrag och upplåtande av lokaler	14
<i>Aktiviteter föreningsbidrag och upplåtande av lokaler eller öppna rum</i>	14
Kompetenshöjande insatser inom förvaltningen	14
<i>Kompetenshöjande aktiviteter:</i>	14
Uppföljning	15

Inledning och syfte

Våldsbejakande extremism är ett samlingsbegrepp för rörelser, ideologier eller miljöer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning och som främjar våld för att uppnå ett ideologiskt mål. Med våldsbejakande menas handlingar såsom att stödja, uppmana till eller delta i ideologiskt motiverade våldshandlingar för att främja en sak. Våldsbejakande extremistmiljöer kan utgöra ett hot till exempel mot samhällets grundläggande struktur, dess styrelseskick eller de politiska företrädarna på olika nivåer. På så sätt kan våldsbejakande extremistmiljöer utgöra ett hot mot hela demokratin och dessutom ett allvarligt hot mot medborgares möjligheter att utöva sina demokratiska rättigheter. Den demokratiska processen underkänns av extremisterna och de ser det därför som motiverat att ta till odemokratiska metoder i kampen för att uppnå det de uppfattar vara det ideala samhället.¹

För att säkerställa Stockholms stads förmåga att förebygga och förhindra våldsbejakande extremism i staden beslutade kommunfullmäktige i maj 2016 stadsövergripande riktlinjer mot våldsbejakande extremism.² I riktlinjerna framgår att stadsdelsnämnderna och berörda facknämnder ska utarbeta lokala handlingsplaner. Syftet med handlingsplanen är att säkerställa en tydlig ansvarsfördelning och struktur för arbetet med att förebygga och motverka våldsbejakande extremism på lokal nivå. Handlingsplanerna ska innehålla en lokal lägesbild och därtill lämpliga lokala aktiviteter. Handlingsplanerna revideras årligen. I kommunfullmäktiges budget 2022 framgår att nämnder och bolagsstyrelser, i nära samverkan med kommunstyrelsens centrala samordnare, ska fortsätta arbetet mot våldsbejakande extremism utifrån erfarenheter, kunskap och forskning inom området och att arbetet mot våldsbejakande extremism ska utgå från handlingsplaner som innehåller lokala lägesbilder och beslutade aktiviteter.

Stadens arbete mot våldsbejakande extremism är riktat mot tre extremistmiljöer; den autonoma miljön, vit makt-miljön och den islamistiska extremistiska miljön. En miljö i det här sammanhanget är en samling grupper som delar en ideologisk grund. Att arbetet fokuserar på dessa beror på att Säkerhetspolisen bedömer att dessa grupper är de främsta hoten mot vår demokrati och också mest benägna att använda våld för sin sak.³ Under 2019 har internationell terrorism till viss del förändrats. Antalet utförda våldsbejakande islamistiskt motiverade attentat i västvärlden har minskat, från en tidigare hög nivå. Samtidigt har antalet våldsbejakande högerextremistiskt motiverade attentat ökat. Liksom tidigare har det i stor utsträckning varit ensamagerande gärningspersoner som utfört attentaten. I många fall har de radikaliseras genom att ta del av våldsbejakande propaganda på internet och i sociala medier.⁴

Säkerhetspolisen pekar på att den våldsbejakande högerextrema ideologin får större spridning och attraherar fler. Utvecklingen innebär att risken ökar för att individer inspireras att begå attentat eller grova våldsbrott och radikaliseringsen kan gå snabbt och vara svår att upptäcka.⁵

Stadens arbete: <https://intranat.stockholm.se/Sidor/2017/1/Valdsbejakande-extremism/>

¹ *Våldsbejakande extremism i Sverige - nuläge och tendenser* (Ds 2014:4), s. 17 och 20

² Dnr 155-943/2015

³ Säkerhetspolisens årsbok 2017, s30-35

⁴ Säkerhetspolisens årsbok 2019 s 22-23

⁵ Ibid, s 23

Ansvar och samverkan

Ansvar

I Stockholms stad verkar och vistas i olika utsträckning personer och grupperingar från olika våldsbejakande extremistiska miljöer. Var de finns och hur aktiva dessa olika grupper är skiftar över tid och dessa förändringar kan ske snabbt. Att dessa miljöer ständigt förändras är därför en viktig utgångspunkt att ta hänsyn till för de nämnder i staden som arbetar med dessa frågor. Staden ska aktivt motverka våldsbejakande extremism i de stadsdelar där sådana rörelser har fått fäste. Åtgärder ska vidtas skyndsamt när det finns kunskap om etablerade extremistgrupperingar i ett område, kunskap om individer som rekryterar till extremistgrupper eller där individer uppvisar riskbeteenden för radikaliserings. Det ska finnas tydliga rutiner för att på individnivå kunna hantera avhoppare och drabbade. Stadsdelsnämnderna och berörda facknämnder ska utarbeta lokala handlingsplaner med verksamhetsspecifika analyser av nuläget och med riktade insatser i arbetet mot våldsbejakande extremism. Samtliga nämnder ska genom kontroll och uppföljning säkerställa att ekonomiska bidrag eller tillgång till lokaler inte går till någon aktör som inte står bakom den demokratiska rättsstatens principer, de mänskliga rättigheterna och jämställdhet mellan kvinnor och män, eller som uppmuntrar eller möjliggör våldsbejakande extremism.

Stadens verksamheter har ett uppdrag att arbeta mot våldsbejakande extremism och berörda nämnder ansvarar för att aktiviteter som är lämpliga i förhållande till lägesbilden genomförs. Behovet av aktiviteter och aktiviteternas innehåll kan variera mellan olika delar av staden beroende på hur lägesbilden ser ut och vilka extremistiska grupper som finns lokalt. Berörda nämnder ansvarar vidare för att anställda inom de egna verksamhetsområdena har kunskap om området och känner till innehållet i nämndens handlingsplan. Nämnderna ska ha en lokal samordnare för detta arbete. Den lokala samordnaren ansvarar för att:

- Delta i stadens nätverk för samordnare mot våldsbejakande extremism och ha en nära samverkan med stadens centrala samordnare.
- I sin förvaltning aktivt arbeta för att implementera rutiner, mallar och dylikt kopplat till VBE.
- Löpande samverka med polisen och andra berörda aktörer lokalt för att ha en aktuell lägesbild.
- Den lokala lägesbilden uppdateras årligen och att medarbetarnas erfarenheter då inhämtas genom fastställd enkät.
- Vara kontaktpunkt från förvaltningen gentemot Polismyndigheten och andra berörda aktörer i frågor som rör våldsbejakande extremism.
- Säkerställa informationsdelning till berörda aktörer inom förvaltningens verksamheter.
- Stödja förvaltningens verksamheter som berörs av frågan i sitt arbete.
- Bevaka och följa frågan lokalt, regionalt och nationellt.

Samverkan

Stadens verksamheter ska ha en nära samverkan med polisen. Det lokala brottsförebyggande arbetet regleras i en stadsövergripande samverkansöverenskommelse mellan staden och polisregion Stockholm och arbetet mot våldsbejakande extremism är ett av de stadsövergripande prioriterade områdena som pekas ut i samverkansöverenskommelsen

Lokala samverkansöverenskommelser har tagits fram för alla stadsdelsförvaltningar och berört lokalpolisområde. I frågor avseende våldsbejakande extremism ska lägesbild och handlingsplanens aktiviteter tas fram i samråd mellan förvaltning och relevant polisfunktion.

Samverkan avseende våldsbejakande extremism ska infogas i den befintliga samverkan och de samverkansorgan som finns idag med polis, skola, socialtjänst, förskola och civilsamhället med flera. Det är den som är ansvarig för samverkansforumet som är ansvarig för att våldsbejakande extremism tas upp med regelbundenhet vid möten.

Samverkan kring individer i risk att radikaliserar

I stadens verksamheter möter medarbetare individer i riskzon för destruktiva livsmiljöer och utanförskap, exempelvis kriminalitet och radikalisering. Det finns ett behov av att utveckla arbetssätt och metoder för att fånga upp och motverka att individer radikaliserar. Särskilt viktig i detta arbete är samverkan mellan skola, socialtjänst och polis och forum för sådan samverkan ska säkerställas.

Individer ska tillfrågas om samtycke till att dela relevant information med berörda aktörer rutinmässigt av stadens verksamheter så att samverkan kan ske på individnivå i så stor omfattning som möjligt.

Rutin vid oro/händelse rörande våldsbejakande extremism

För att tydliggöra rutiner för gemensam hantering kring radikaliserade individer har en rutin tagits fram. Där beskrivs hur medarbetare i staden ska agera när de känner oro för en individ eller det har inträffat en händelse som kan vara kopplat till våldsbejakande extremism.

Rutin för Stockholms stad vid oro/händelse rörande våldsbejakande extremism

Blankett för avidentifierad information

Det finns en blankett för avidentifierad information som ska användas vid oro/händelser kopplat till VBE. Den finns på intranätet och ska fyllas i och skickas till förvaltningens samordnare. Blanketten är en del i arbetet med att kartlägga förekomsten av VBE lokalt.

Lägesbild

Internationellt

Under de senaste åren kan konstateras att av de terrorbrott som fullbordats eller har avbrutits har fler varit kopplat till våldsbejakande högerextremism än till våldsbejakande islamistisk extremism. Både våldsbejakande högerextremism och våldsbejakande islamistisk extremism uppmanar i digitala miljöer sina anhängare att utföra attentat.

Nationellt

Säkerhetspolisen bedömer i nuläget att attentatshotet från den våldsbejakande högerextrema miljön är på samma nivå som det från den våldsbejakande islamistiska extremistmiljön. Det främsta attentatshotet bedöms komma från ensamagerande personer som utöver en ideologisk drivkraft, kan ha personliga skäl till sitt agerande. Ett attentat skulle sannolikt genomföras med ganska enkla medel.

Resande till och återvändande från Syrien och Irak

Under 2020 återvände en handfull personer från tidigare konfliktområden i Syrien och Irak. Det är inte någon homogen grupp människor som återvänder. Majoriteten bedöms vara

fortsatt radikaliserade och påverkade av upplevelserna i konfliktområdena, medan andra inte är det. Det krävs därför individuella bedömningar av avsikt och förmåga, såväl vid återvändandet som efteråt. Det är viktigt att inte fokusera enbart på de individer som återvänt, utan även komma ihåg att miljöerna som individerna reste ifrån finns kvar. Där finns grogrund för fortsatt extremism. Dessa miljöer har fortsatt växa och ökat risken för radikalisering.

Det pågår inte längre något resande till Syrien och det finns inte någon annan motsvarande konflikthärd att resa till. Det är ännu för tidigt att säga något om hur situationen i Afghanistan kan komma att utvecklas.

Valet 2022

Det bedöms finnas avsikt att verka författningshotande genom att inverka på andras demokratiska fri- och rättigheter inom samtliga tre extremistmiljöer.

Extremistmiljöerna

Våldsbejakande islamistisk extremism

Miljön bygger på relationer och förtroende och det handlar mycket om att visa sin hengivenhet vilket tex kan ske genom att anhängare reser till konfliktzoner och blir krigare. Miljön i Stockholm bedöms i första hand ägna sig åt stödverksamhet till terrorism, såsom radikalisering, rekrytering, facilitering och finansiering. Miljön är i staden koncentrerad till Järva-området, men finns i mindre omfattning även i någon/några av stadens södra stadsdelar.

Våldsbejakande högerextremism

Miljön arbetar för att öka sina kunskaper om krigsföring och att lära sig strida. Detta görs på plats i andra länder, där det finns länder som erbjuder stridsträning mot betalning. Det finns fler löst sammansatta nätverk inom miljön under 2020 än tidigare. Miljön finns över hela staden.

Nordisk styrka (NS)

Organisationen bedöms fortfarande vara i etableringsfas, bygger upp organisationen och tränar sina medlemmar. Man arbetar för att bli en elitistisk styrka, där alla som ska vara medlemmar måste kunna bidra med något. NS har kommunicerat att man inte avser ägna sig åt opinionsbildande aktiviteter. Organisationen bedöms ha förmåga att agera.

Nordiska motståndsrörelsen

Organisationen har svårt att attrahera ny medlemmar. Detta beror sannolikt på att organisationen inte genomfört så många aktioner på sistone. Generellt sätt ägnar sig organisationen åt aktiviteter av opinionsbildande karaktär såsom flygbladsutdelning, banderollupphängning och mindre manifestationer. Organisationen ägnar sig också åt att kartlägga vänsterextrema och hänga ut i sociala medier och på banderoller.

Våldsbejakande vänsterextremism

Miljön är kraftigt försvagad, utan tydlig struktur och man har svårt att organisera sig. Det är endast när högerextrema organisationer samlar sig i demonstrationer och liknande som den våldsbejakande vänstermiljön blir synlig. Man ägnar sig åt bostadsangrepp, uthängningar av och riktade utskick till högerextrema. Miljön finns främst i centrala och de södra delarna av staden.

Nya fenomen

Högerextrem accelerationism ⁶

Accelerationism kan beskrivas som en politisk strategi som bygger på grundtanken att samhällsutvecklingen följer ett ideologiskt förutbestämt schema mot undergång. Företrädarna menar att denna kollaps kan påskyndas för att ersätta det nuvarande samhällssystemet med vad de ser som ett idealsamhälle. Liknande strategier och idéer har tidigare anammats och uttryckts av flera olika politiska och religiösa rörelser. På senare år har accelerationismen fått brett genomslag inom extremhögerns yttersta kant

Ekofacism

Det finns ett ökat intresse för ekofascism och miljö- och djurrättsfrågor bland våldsbejakande högerextremister i Sverige. Klimatkrisen skylls på den ökade invandringen, jordens överbefolkning och politikernas bristande handlingskraft i frågan. Ideologin grundar sig i nationalism, anti semitism och accelerationism, det vill säga övertygelsen att samhället behöver kollapsa i en snabbare takt genom mer radikala metoder.

Digitalt

De digitala plattformarna spelar en större roll i och med pandemin. Det finns indikationer på att detta snabbar upp radikaliseringsen, särskilt bland unga.

Lokal lägesbild

Den form av våldsbejakande extremism som märkts av inom Östermalms stadsdelsområde tar sig främst uttryck i offentliga manifestationer av vit makt-miljön eller autonoma grupper. Det sker vanligtvis i form av åverkan som klotter eller klisterlappar.

Under 2021 har, under pandemin, inga kända tillståndsgivna demonstrationer eller motdemonstrationer genomförts inom stadsdelsområdet på detta tema.

Enligt polisen, ligger Östermalms stadsdelsområde på mycket låga nivåer vad gäller personer som är brottsaktiva inom våldsbejakande extremism, både i faktiska tal och i relation till övriga länet. Stockholm stads statistik visar på väldigt låga nivåer av skadegörelse och incidenter som har kopplingar till våldsbejakande extremism på Östermalm.

Under 2021 noterades totalt inom Östermalms stadsdelsområde att:

- ✓ Under 2021, hittills, har vare sig socialtjänsten eller polisen varit i kontakt med någon boende på Östermalm som varit kopplad till VBE.
- ✓ Under 2021 deltog drygt 90 anställda på stadsdelsförvaltningen i en intern utbildning genomförd digitalt kring VBE. Där förmedlades tips om vad VBE är, vart man hittar mer information om VBE samt vart man vänder sig om man upptäcker något kopplat till detta.
- ✓ Under 2021 upptäcktes nazistiskt klotter i en verksamhet i stadsdelen. En ungdom kunde kopplas till incidenten och detta hanterades inom verksamheten.
- ✓ Trafikkontoret har under 2021 inte sammanställt klotter kopplat till extremism. Under 2020 hanterades två incidenter med nazistiskt klotter och två med vänsterautonomt klotter.

⁶ Våldsbejakande högerextrem accelerationism, Centrum mot våldsbejakande extremism hemsida 2021-10-22

- ✓ SISAB har 2021 inte sammanställt incidenter kopplat till extremism. Under 2020 hanterade SISAB två incidenter med klotter med rasistiskt, kränkande eller sexistiskt innehåll.
- ✓ 2021 har, hittills, inga anmälningar i incidentrapporteringssystemet IA kopplat till extremism gjorts. Under, 2020 finns två anmälningar vilka utgörs av incidenter som framkommit i andra rapporteringar. Allvarlighetsgraden bedömdes då som begränsad respektive mindre allvarlig av respektive anmälare.
- ✓ Inga blanketter har, hittills, under 2021 inkommit från skolor i stadsdelen med en avidentifierad anmälan rörande incidenter bland elever på skolan. Under 2020 rapporterades tre incidenter med nazistisk utgångspunkt, skolorna agerade i alla tre fallen.
- ✓ Under större delen av 2021 har restriktioner kopplat till pandemin påverkat samhället. Det innebär att rörelsemönster, det sociala livet och bland annat fysisk närvaro på arbetsplatser och skolor påverkats. Detta kan också vara en förklaring på låg aktivitet inom VBE.
- ✓ Under 2022 är det valår. Erfarenheter från tidigare valår och valkampanjer pekar på att även extremistiska rörelser brukar bli mer aktiva under dessa perioder.

Kartläggning

Underlag för den lokala lägesbilden har inhämtats från flera olika källor. Den lokala lägesbilden ligger till grund för den samverkansöverenskommelse som tecknas årligen mellan Östermalms stadsdelsförvaltning, utbildningsförvaltningen och lokalpolisområde Norrmalm. Lägesbilden revideras under oktober-november 2021.

Källor som använts för att ta fram den lokala lägesbilden och i förlängningen kartlägga förekomsten av våldsbejakande extremism på Östermalm är bland annat;

- stadens trygghetsmätning
- Polisens trygghetsmätning
- medborgardialoger, genomförda av polisen
- internt incidentrapporteringssystem, (IA)
- Blanketter för avidentifierad information, från skolor
- polisanmälda brott
- kartläggningar genomförda av polismyndigheten.

Utöver detta har VBE-perspektivet belysts särskilt genom en enkät som skickats till enhetschefer på Östermalms stadsdelsförvaltning samt från utbildningsförvaltningens enkät kring VBE till stadsdelens skolor samt skadegörelserapporter från Sisab och trafikkontoret våren 2021. I stadsdelsförvaltningens enkät till enhetschefer på Östermalm framkom det framförallt att man efterfrågar mer kunskap och information om VBE.

Analys

Aktiviteten inom området tycks vara låg. Under 2021 har det, hittills, inte inkommit några orrossamtal eller anmälningar angående våldsbejakande extremism till Östermalms stadsdelsförvaltning.

Vid enstaka tillfällen har åverkan i form framförallt klotter, främst med yttringar inom vitmakt-miljön, uppmärksamats. Med tanke på stadsdelens storlek så borde problemet troligen vara större. En anledning till den låga nivån av observationer och rapporter kan ha att göra med låg kunskap om våldsbejakande extremism. Detta antagande får stöd då enhets-

chefer inom stadsdelsförvaltningen uttryckt i en enkät att kunskapsnivån hos anställda behöver höjas. En kompetenshöjande insats genomfördes på stadsdelsförvaltningen under 2021 och kommer att följas upp under 2022.

Sammantaget finns det i dagsläget ingenting som pekar på att våldsbejakande extremism skulle vara förekommande i någon större utsträckning inom Östermalms stadsdelsområde eller att det går att se en tydlig negativ trend inom stadsdelen jämfört med tidigare års analyser. Det kan dock finnas ett mörkertal som inte kommer fram av olika anledningar samt en låg kunskapsnivå, nämnd ovan. Under 2022 kan vi nog förvänta oss en ökning i aktiviteter kopplat till VBE då det är valår. Av erfarenhet från tidigare valår så vet man att även extremistiska rörelser brukar göra sina röster hörda under denna period.

Förebyggande arbete

Förebyggande arbete handlar bland annat om att öka medvetenheten i demokratifrågor, samt att bedriva ett förebyggande arbete mot utanförskap, våld och annan kriminalitet. Hur normer kring kriminalitet och en våldsbejakande mansroll skapas och kan förändras är viktigt i detta. Insatserna handlar inte specifikt om radikaliserings och extremism, utan är generellt förebyggande och arbete bedrivs redan i staden – i förskolor och skolor, på mötesplatser för unga, inom socialtjänsten, genom det arbete ideella organisationer utför.

Frågan om vad det är som gör att våldsbejakande extremistiska grupper växer fram i ett samhälle är mycket komplex. Generellt rör det sig alltid om samverkande faktorer. Inget enskilt förhållande kan tillskrivas skulden för att extremistmiljöer växer fram. En grundförutsättning för att enskilda personer inte ska dras till våldsbejakande extremistmiljöer är att barn och unga får en bra uppväxt, ges goda förutsättningar till bra resultat i skolan, en rik och meningsfull fritid och arbete eller sysselsättning. Förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism ska vila på att det finns god tillit, jämlikhet och delaktighet.

Tidig upptäckt

Inom ramen för arbetet mot våldsbejakande extremism är det viktigt att upptäcka extremistiska miljöer och personer i riskzon att radikaliserar i ett tidigt skede. Medarbetare som jobbar med frågan behöver känna till den lokala lägesbilden. Kunskap om olika gruppers symboler och andra kännetecken är också betydelsefull liksom kunskap om vart medarbetare och medborgare ska vända sig när det finns misstanke att en person håller på att radikaliseras eller på annat sätt stödjer, rekryterar eller förespråkar våldsbejakande extremism.

Stadens arbete ska fokusera på att motverka utanförskap och förebygga att enskilda individer attraheras av våldsbejakande miljöer. Arbetet mot våldsbejakande extremism ska inkluderas i det befintliga främjande och förebyggande arbetet och kombineras med demokratistärkande insatser och aktiviteter för att skapa ett motståndskraftigt samhälle. Insatserna är beroende på vilken typ av extremism det handlar om och ska ske utifrån individuella förutsättningar.

Förebyggande aktiviteter:

Aktivitet	Ansvarig enhetschef	Tidplan	Uppföljning
Fältassistenter bedriver uppsökande arbete bland unga för att identifiera de som är i behov av stöd.	Enhetschef preventions- enheten	Sker löpande på veckovisa avstämningar	VB
Information på intranät till personal på stadsdelsförvaltningen med konkreta tips.	Trygghets- och säkerhetssamordnaren	Senast 31 dec 2022	VB
Marknadsföra så att minst 10 medarbetare årligen ska ha genomgått stadens utbildning på intranätet kring VBE.	Trygghets- och säkerhetssamordnaren	Senast 31 dec 2022	VB
Minska risken för att föreningsbidrag betalas ut till verksamhet som kan kopplas till VBE genom att säkerställa att föreningen och dess verksamhet eller aktivitet uppfyller <i>Lokala regler för föreningsstöd</i> och stadens <i>Riktlinjer avseende förenings- och kulturstöd – demokrativillkor</i> .	Kultur- sekreterare	Vid handläggning av ansökan om föreningsstöd (Två ansökningsperioder 2021, en ansökningsperiod under 2022) Uppföljning senast 31 dec 2021	VB

Förhindrande arbete

Det förhindrande arbetet är de insatser och åtgärder som riktas mot personer som befinner sig i våldsbejakande extremistmiljöer. Stadens verksamheter har till uppgift att, inom ramen för sina respektive uppdrag, förebygga att individer dras in i våldsbejakande extremism och stödja dem som är involverade att lämna dessa miljöer. Det är behoven som följer av de våldsamma handlingarna eller risken för sådana handlingar, inte åsikterna, som ska leda till eventuella insatser och åtgärder. Insatserna är beroende på vilken typ av extremism det handlar om och ska ske utifrån individuella förutsättningar.

Allmänt om socialtjänstens arbete

Socialtjänsten har enligt lagstiftning det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp de behöver. Det finns dock inga lagar som stödjer kommuner i att sätta in tvångsåtgärder mot personer som exempelvis återvänt från krigsdrabbade områden eller rör sig i miljöer med våldsbejakande extremism.

Om en person vill ha stöd kan socialtjänsten erbjuda insatser. Alla ärenden utgår ifrån individens behov, vilket säkerställer att rätt stöd ges utifrån varje enskild individs

förutsättningar. Om individen samtycker till att information delas mellan myndigheter och aktörer kan stödet erbjudas inom ramen för till exempel sociala insatsgrupper.

Avhopparverksamhet

I Stockholms stad har socialtjänsten förmåga och förutsättningar att underlätta för dem som vill lämna en våldsbejakande miljö och åtgärder ska vidtas. Insatser som utgör stöd till individer som är motiverade att lämna extremistiska miljöer bedöms utifrån individuella förutsättningar.

Avhopparverksamhet kan erbjudas inom ramen för den stadsövergripande avhopparverksamheten eller i sociala insatsgrupper, SIG. Vid socialförvaltningen finns den stadsövergripande avhopparverksamheten. Verksamhet är tillgänglig för de individer som har ett särskilt skyddsbehov, vilket bedöms av Polismyndighetens personsäkerhetsverksamhet. SIG riktar sig till kvinnor och män, som behöver stöd för att lämna en kriminell livsstil. Inom ramen för detta arbete finns även möjlighet att ta emot personer som vill lämna extremistmiljöer. En förutsättning för att ge stöd till personer som fyllt 18 år är att de har en egen vilja till förändring. För att ingå i en social insatsgrupp måste individen lämna sitt samtycke till att relevant information kan delas mellan berörda myndigheter. Det finns inga insatser som bara är tillgängliga vid avhopparverksamhet utan den består av socialtjänstens ordinarie verksamhet såsom behovsprövade insatser i såväl öppna former som i form av placering utanför hemmet, både enligt socialtjänstlagen och, för individer som inte fyllt 20 år, lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) samt råd och stöd. Alla insatser som beviljas ges utifrån från de individuella behov och förutsättningar som råder i det enskilda fallet.

Stöd till anhöriga

Ett liv kopplat till våldsbejakande extremism sker ofta i en social kontext vilket involverar människor i personens närhet. Anhöriga till personer som är inblandade i våldsbejakande extremism kan behöva stöd för egen del. Hur stödbehovet ser ut är beroende av vilken relation den anhöriga har till den som är kopplad till extremismen, om de är föräldrar och syskon eller om de är partner eller barn till personen. Att det personliga sociala nätverket har uthållighet att kunna ge stöd har visat sig ha en positiv påverkan på människors motivation att söka hjälp att lämna en extremistmiljö. Anhöriga kan även spela en viktig roll för att personer med koppling till våldsbejakande extremism ska behålla sina stöd- och behandlingskontakter. Därför är det av vikt att socialtjänsten vid behov erbjuder stöd till anhöriga till personer med koppling till våldsbejakande extremism. Insatserna behöver anpassas utifrån individuella förutsättningar och utifrån att olika former av våldsbejakande extremism tar sig olika uttryck. Socialtjänstens ordinarie verksamheter har ett ansvar för att kunna stödja anhöriga inom ramen för socialtjänstens uppdrag att tillhandahålla service, råd och stöd. Socialförvaltningens behandlingsenhet har i uppdrag att vara ett komplement till stadsdelsnämndernas anhörigstöd och kunna erbjuda stödsamtal med anhöriga.⁷

⁷ Stockholms stads program för stöd till anhöriga 2021-2024, s 24

Socialförvaltningens VBE-team

VBE-teamets uppgift är att ta en första kontakt med personer som polisen bedömer har en koppling till våldsbejakande extremistiska miljöer. Kontakten tas efter en polisiär bedömning kring lämplighet och mötet sker tillsammans med polisen. Teamet lotsar vidare till den stadsdelsförvaltning individen tillhör. Målsättningen är att socialtjänsten ska få möjlighet att sätta in åtgärder för att bryta den destruktiva livsstilen. Insatserna anpassas efter de individuella behoven och ska i den mån det är möjligt göras i samverkan med polisen. Det finns ingen lagstiftning som stödjer kommuner i att sätta in tvångsåtgärder mot personer som återvänt från krigsdrabbade områden eller rör sig i våldsbejakande miljöer. Socialtjänstens verksamhet är frivillig. Teamet kan också träffa individer kopplade till våldsbejakande extremism som har behov av stöd från socialtjänsten där det inte tydligt framgår i vilken stadsdelsförvaltning eller verksamhetsgren.

Utöver den kontaktskapande verksamheten ska VBE-teamet också bidra till att utveckla arbetssätt och metoder för att arbeta med målgruppen och med samverkande myndigheter.

Förhindrande aktiviteter:

Aktivitet	Ansvarig enhetschef	Tidplan	Uppföljning
Berörda verksamheter ska samverka med socialförvaltningen om frågan om återvändande barn och kvinnor blir aktuell.	Enhetschefer socialtjänstavdelningen	Löpande	VB
Berörda verksamheter ska samverka med stadens VBE-team om detta blir aktuellt	Enhetschefer socialtjänstavdelningen	Löpande	VB
Beredskap för att bistå avhoppare och anhöriga enligt SoL om behov uppstår.	Enhetschefer vuxenenheten och familjeenheten	Löpande	VB, följer upp hur många avhoppare inom VBE man hjälpt under året.
Följa den stadsövergripande vägledningen för ärenden gällande barn och unga som återvänder från krigsdrabbade områden.	Enhetschef familjeenheten	Uppföljning sker årligen under hösten för mottagnings- och utredargrupperna, nyanställda får information vid introduktion	VB

Föreningsbidrag och upplåtande av lokaler

Riktlinjerna för Stockholms stads arbete mot våldsbejakande extremism anger tydligt att stöd i form av ekonomiska bidrag från staden inte ska ges till någon aktör som inte står bakom den demokratiska rättsstatens principer, de mänskliga rättigheterna och jämställdhet mellan kvinnor och män. Föreningar som uppmuntrar till, eller stödjer, våldsbejakande extremism ska fråntas all typ av stöd i den mån de har sådant. Under 2021 kommer stadsövergripande riktlinjer för stadens arbete med föreningsbidrag och upplåtande av lokaler beslutas av kommunfullmäktige.

Aktiviteter föreningsbidrag och upplåtande av lokaler eller öppna rum

Aktivitet	Ansvarig	Tidplan	Uppföljning
Stickprovskontroller såsom platsbesök, att googla föreningarna eller skicka ut enkäter de får besvara. För nya föreningar görs alla tre typer av kontroller.	Kultur-sekreterare	Vår och höst, återrapporteras 31 dec 2022	VB
Kontroll av uppgifter, demokratiperspektiv (<i>Riktlinjer avseende förenings- och kulturstöd – demokrativillkor</i>) samt seriositetskontroll vid ansökan.	Kultur-sekreterare	I samband med ansökan om och återrapportering av beviljat stöd. Återrapporteras 31 dec 2022	VB

Kompetenshöjande insatser inom förvaltningen

Behovet av kunskapshöjande åtgärder i staden är fortsatt stort. En webbaserad grundutbildning avseende våldsbejakande extremism har tagits fram och finns i alla anställdas utbildningsportal. Förvaltningarna säkerställer att relevant personal genomgår grundutbildningen samt deltar i andra stadsövergripande utbildningar som anordnas. Under 2021 kommer en webbaserad fördjupningsutbildning om vitmakt-rörelsen tas fram i samverkan med Segerstedtinstitutet och förvaltningarna säkerställer därefter att relevant personal genomgår den.

Som ytterligare stöd för stadens medarbetare finns stadens kunskapsunderlag om arbetet mot våldsbejakande extremism samlat på en intranätssida

<https://intranat.stockholm.se/Sidor/2017/1/Valdsbejakande-extremism/>

Kompetenshöjande aktiviteter:

Aktivitet	Ansvarig enhetschef	Tidplan	Uppföljning
På enhetsmöte sprida information så att minst 10 medarbetare på förvaltningen ska ha genomfört stadens grundutbildning i VBE på intranätet.	Alla enhetschefer	Senast 31 dec 2021	Uppdatering handlingsplan mot VBE
På enhetsmöte sprida information om blanketten för avidentifierad information och sekretessbrytande regel. Syftet är att dokumentera om kännedom uppstår om att någon misstänks ha begått grovt brott, folkmord eller brott mot mänskligheten.	Enhetschefer socialtjänstavdelningen	Senast 31 dec 2021	Uppdatering handlingsplan mot VBE
Socialförvaltningen genomför workshop med enhetschef /biträdande inom försörjningsstöd tillsammans med Jobbtorg City. Samverkan med ekonomiskt bistånd och Jobbtorg i ärenden med koppling till VBE.	Enhetschef försörjningsstöd	Ht 2022	VB

Uppföljning

Enligt stadens riktlinjer ska handlingsplanen behandlas av ansvarig nämnd och godkännas av kommunstyrelsen. Handlingsplanen ska följas upp årligen inom ramen för ordinarie styrning under mål 1.2 Stockholm är en trygg säker och välskött stad att bo och vistas i. Handlingsplanen revideras årligen utifrån aktuell lägesbild. Lägesbilden tas fram tillsammans med andra berörda nämnder samt i samarbete med polisen. Nästa revidering sker 2022.